National Library of Israel

למען צפת לא אחשה!

נאומו של ה' י. קרניאל בצפת עושה רושם! — הוא מדבר באופן מעשי על תהית העיר צפת ומה לעשות להצלתה? — עסקני צפת נגשים למפעל כביר וחשוב לבנין מלון גדול ואירופי ולהתפתחות צפת בכלל.

נגידותי ואדוני, מרגן וזכגן!

נדרשתי להזמנתכם ברצון ונענייתי לקול קרי אתכם, קריאת S. O. S. להצלתה של צפת הטובעת חס ושלום. רצתי אליכם בחינת „משכני אהריך נרוצה" עם איתמר בן־אב"י, שלכו ער וחם לכל מה שנוגע לא"י ואשר שמעתם זה עכשיו את מדברותיו על גורלה ותעודתה של בירת הגליל.

רבים הושבים — ואולי בצדק — שאני צפתי אעפ"י שאני בן זכרון־יעקב, אולי מפני שהביאוני הורי בילדותי הראשונה — לפני הכשים שנה — לצפת זו בבואם יחד עם עולי הוכניה לבנות את ראש־פנה ובברו אה"כ לזכרון יעקב, ואולי מפני שהטיולי הגודל המר לצפת בימי המלחמה, בתור מנהל הבנק בימי עברה וזעם, ובצדק אוכל לומר הפעם: בתוך עמי אנכי יושב. אי יותר נכון: אנכי עוכד על השלחן לנאם הכינים (מח"כ וצחוק באולם).

„אני הנבר ראה ענני בשבט עברתו בימי המלחמה, ימי הרעב והמצוקה, ויחד עמכם סבלתי וכאבתי את כאבה של צפת העלובה והאמללה שבימים ההם. מדי אסגרה את עיני רגע אראה לפני את תמונת הכלתות של מחלת הטיפוס אשר עשתה שמות בין אחב"י בצפת ואת נפוחי הרעב שהיו מוטלים ברחובות. לא אשכח לעולם את מחזה היהודים הצפתיים, שנקראו בפעם הראשונה בעצם הלילי לעבא ולשדה המלחמה של ג'מאל פחה הנדול.

זכורני: בשנה הראשונה לבואי צפתה שנת 1913, כשנה לפני פרוץ המלחמה, הוטל עלי מטעם המשרד הא"י בת„א לערוך מפקד של אוכ־רסי היהודים בצפת ועלה מספרם אז קרוב ל ע־ ש ר ת א ל פ י ם נפש וכתום המלחמה ירד מספרם, אחרי קרבנות המלחמה, הרעב. הגרר־שים והבריחה מן הארץ — עד 3500 בערך. ועכשיו, בשעה שאוכלוסי היהודים בא"י עלו מאחרי הכיבוש מ־60000 נפש עד רבע מליון, כן ירבו, בשעה זו ירד מספר היהודים בצפת עד 2300, ואין לך יום ושבוע מבלי הגירה ובריחה יהודית מצפת.

לפני המלחמה היו בצפת חצי יהודים וחצי לא יהודים ועכשיו היהודים הם פחות משלישי. ואם המצב ימשיך ככה גם הלאה, מי יודע אם בעוד שנה שנתים — הלואי שאשקר! — אם ישאר ישוב עברי בצפת שלנו.

כל צפת באה אל האספה.

לא באתי אליכם, רבותי, כדי לתנות לפניכם את מצבה העגום של צפת: את זה אתם יודעים וכוגרישים אולי יותר טוב מזולתכם, יודע אנכי כי גורלה של צפת קרוב וקשור אל לבבם ואל כל דמ„ה אבריכם ושמ"ה נידיכם: הנה מדוע אני רואה לפני היום את כ ל צ פ ת, שבאה לא לשם קפרנות ושעשועים כי אם לשבע מלה חכמה, מלה מעודדת, דבור חי של ידידים, אשר יהיה לצרי ולמרפא אולי לצרותיכם — צרותינו.

עברתי היום עם בן־אב"י ורעיתו בעיר צפת וראיתי — אי לעינים שכך רואות! — את הרבות העיר מיוני מאורעות הדמים ושמעו אזני מרחוק את קול דמי הקרבנות הצועקים מישרה הקברות. ראיתי גם את מקום „החצלה" הצפתית בצורת „מרבע מיסחר" אשר אין דומתו לביעור ולהחזר הבנה שהקימו מיטיביכם — והנה כדוע אני רואה כאן באולם הזה את בחירי הסוחרים הצפתיים, את זקני הערה בזקניהם הרחבים והיפים, בבגדי המסורת שלהם ובכל הדרת פניהם. רואה אני את טובי הרופאים והמורים ובעלי הבתים. פה לנגד עיני יושב זקופות זקן בן שמונים ומעלה — מיכר מאז — שזכה בצפת החמשה דורות ואשר כפי שספר לי היום מיתעתד הוא לנסע בעוד שלשה חדשים לחגיגת ברי־מצוה של בן נ י נ ת ו אשר בת"א... (מח"כ וצחוק באולם). והיהודי הצפתי שעברו עליו קרוב לתש־עים שנות חורף בצפת עובד ב מ צ ו ת בערב־פסח בשכר של 10 גרושים בכל לילה, כי אינו מואס בעבודה ורוצה הוא להרויח את לחמו בזיעת אפו. „לא חלוקה ולא לחם חסד — הוא אומר — כי אם ע ב ו ד ה ל מ ע ן י ה י ה" — ומי עוד יעיז לחגיד כי אנשי צפת, זקני צפת הם „ש נ ו ר ר י ם"? (מח"כ סוערות).

רואה אני לנגד עיני מאבני ה"פ והסביבה ואת הדור הצעיר, את הנוער הצפתי, בחורים ובו־תולות וגם נשים צעירות, בעיניהם היוקדות, בשערי־ריהם החזקים ובמעמעיהם הכבירים לעבודה ולחיים ולאהבה... נפשם של הצעירים כמהה — ומדוע לא? — לחיים רוחניים לפלאגה של ת"א ועיר העתיד ולא ל„פלוץ" השמם של צפת. רוצים הם ב„בית עם" ואין נותנים להם את הבנין הגדול. והריק שקנו האמריקאים שלנו על חכי־יצודה...

האפוטרופסות — היא בעוכריה של צפת

ובטרם אבוא לדבר לפניכם על התכנית המע־שית לתחיית צפת, רואה אני לחובה לעצמי לחגיד לכם בגרוי כי ראשית כל וקודם כל צריכה צפת להשתחרר מ ש א פ ו ט ר ו פ ס ו ת הרובצת עליה כקללה ולהתסלק מכל בעלי הטובות, שתקרי מי בצפת בעל ברחה ושלא לטובתה את „המר־כז המסחרי", שהלא אליבא דכולא עלמא — שגיאה, מה אני אומר: שגיאה? חטא ועון שאין להם כפרה, מכל הכחינות, הן מבחינה כלי־כלית ומסחרית והן מבחינה אסתטית ואסטר־נית. הן במיקום ה„מצבה" הזו, שהוקמה על אפם ועל חכמם של סוחרי צפת ושעלתה לצפת במחיר של 13000 לא"י, יכלו בעלי הכסף של קרן־העזרה והמכובנות לבנות 20 בתי לאנשי צפת על המצוקה, אשר ישמשו דירה לעשרים משפחות ובהם גם הדרים להשכיר לקייטנים ביכות הקיץ? הן בסכום זה של 13000 לא"י, — מהכסף שהוק־צע לעזרתה של צפת האומללה — היה אפשר — לו רק רצו והבינו האפוטרופסים ובעלי ה„אפ־שינסי" מאמריקה — להקים את המרכז המסחרי לא ב„ניתו" של צפת ולא בקרבת השכ־נים כי אם ברחוב העליון הגדול, שתפסו עכשיו הערביים, בחינת: באו גויים נחלתך...

כך דרשו הצפתיים ואין שומע להם, מדוע? מפני ה א פ ו ט ר ו פ ס ו ת הזרה השולטת על צפת! ואמנם, כשנשאל אחד מחברי הסוכ־נות בלונדון ע"י חברי „למען צפת", על השגיאות הנפשו שנעשו ע„י „האפטרופסים" האלה ועל הכסף הרב שנתבזבז לא הועלה ומבלי המלך עם אנשי צפת, ענה הלז לשואלו כי „מפני חוס־ר אנשים בצפת, נאלצו להקים בעצמם ועד בירושלים לענני צפת.

ושואל אני: המבלי אין אנשים נכונים ומ־מורים בצפת. היודעים ומבינים את מחסורי עירם ויותר מאחרים — שהלכו חברי הסוכנות לגוע על האטר? לא אגזים אם אומר כי השיטה הצפתי הוא אולי בין הפקחים שבערי הדרום! (מח"כ וצחוק באולם).

והנה, ראשית הוכחת של אנשי צפת היא. דרעתי לבחור ועד „למען צפת" וביאתיכם נכונה של עיר זו, דפרזנטציה אמתית של העיר צפת, שהתא מורכבת אך ורק מחברים צפתיים אשר כאבו את כאבה של עירם ושאינם תלויים בדעת אחרים, כבקודי מיסדות כספיים שיש להם פקודים עליונים על גבם. הועד הזה צריך לדבר והופיע בשם צפת ולא ה„אפטרופסים" ובעלי טובות שונים, אשר בכל רצונם הטוב וכוונתם הטהורה אולי, לא י כ ו ל ו להבין ולהרגיש את צרכי צפת ביחוד בזכו הזה, ולא יכלו לדאוג לטובתה באנשי צפת עצמם. הועד „מען צפת" צריך לתבוע מקרן העזרה את הכסף המגיע לצפת בערך עשרת אלפים לא"י, לא בתורת חסד כי אם בתור ח ו ב — להקמת הריסות העיר. הנסיון הראי־שון ככר נעשה בלונדון. ואם צפת תרצה — הצליח בדרכה זו!

מה לעשות לתחיתה של צפת?

ואם תשאלוני: מה יש לעשות למען צפת? אענה לכם בקצרה — : צפת איננה עיר המסחר ואם תרצו, כי „אם קרקיטנ ו ת" הקיי ט נ ו ת יי להפך את צפת הנדחת ללבנון השניה או ליש וויציה של א"י!

הרוצות אתם אומרים? — לא ולא! העי־צפת נועדה עוד מישית יכי בראשית להיות ק י ט נ י ה גדולה. הקב"ה בכבודו ובעצמו הכין אותה לכך. הוא חונן אותה בכל סגולות דטבע: אויר — היי נשמות, מים שאין דוג מתם למיתיקות בכל הארץ ומראות־נוף, נפלאו־ת — עין לא ראתה! הוא שלח בה את „רשב" ובנו אלעזר השטונים כבוד ב מ י ר ו ן ואמן את כל קדושי עולם מיסביב לצפת, את כל הת נאים, את בית הלל ובית שמאי, את ר' יוחנן הסנדלר ור' יצחק נפחא ואפילו את הכריספירוא והנביא הושע בן בארי וה„ינוקא" האחרון הבין — את האר"י הקדוש ויוסף קארו ותלמידיהם — קדושת עולם חלפפה על ערי צפת והעצמון.

ועכשיו — נהוצות רק ידים, ידי אדו־הרוצות, אשר תוכלנה — ובטח תוכלנה אם רי־הרצינה! — להפך את צפת הדומעת, היורדו ובת־החורגת, לעיר ה ק י י ט נ ו ת, למקור שי ברכה ופרנסה לא רק לאלפי צפת כי אם גם למר־שבות.

במלים פשוטות: קדם כל צריך לבנות בצפת מ ל ו ן ג ד ו ל אירופי ושובלה, ב מאות חדרים עם כל הנוחיות, מעין מלון „מלן דוד" בזעיר אנפין — נניח מלון „ברי־יוחאי" על הרי צפת.

לתכלית זו צריכים עסקני צפת להביא לעירם שני דברים נחוצים והכרחיים, שזולתם אי־אפשר לחלום על מלון גדול ועל קייטנים ותיירים אירופים והם: מ א ו ר ח ש מ ל כירוטנברג ומים מטעינות צפת או מהכנרת. הון מזה — וזהו העיקר — צריכים עסקני ליצור מ כ ש י ר כ ס פ י גדול בבהתיתם העצמיים ע"י חברת מניות על הון גדול, שתתיחלת תהיה בצפת ובא"י ואח"כ יפנה להו"ל, ואם אמנם ראשי־תו יהיה מצער, אבל אחריתו ישנה מאד. כפי ששמעתי, נגשל ליצירת כיפעל כביר וחשוב זה ויש תקוה לאחריתו. לפי דעת רופאים מומחים יש מקום לבית הבראה על המצודה או על הר כנען.

ישנם עוד סעיפי כלכלה לתחיתה של צפת. אדמת צפת היא מיכולת, לכמעני טבק ואפ־שר ליצור ולפתח כאן הרושת רחבה של סיגריות. ידעתי פירכה אחת חשלבה בארץ שהיא נוטה — אם רק יפני אלה עסקני „המען צפת" — לפתח בעיר זו בית הרושת לסיגריות אשר יתן עבודה לכאות פועלים מאחב"י. ש

ומובן מאליו כי עם תחיתה של צפת יקום לתחיה גם ה„הינטרלנד": לא יהיה עוד „עין מתים כי אם „ע י ן ז ו ת י ם"; אבן מאסו הבונים היה באמת ל ר א ש פ נ ה; משמר ויסודי־המעלה עד מתולה ותל־חי יחיו ויהיו למעלה ראש וישיגשו מסבים לצפת עיר ואם בצפון ארץ ישראל. ואל־נא נשכח גם את מירון, נקודת קסם זו המושכת שנה שנה אלפי יהודים מהארץ ומהו"ל.

דברים אחדים אל הנוער

שמעתי זה עכשיו מפי הנואם הצעיר אשר הרמני את טענות הנוער כנגד אנשי צפת ואחרים. אפשר שיש מן הצדק בתביעותיהם ודרישותיהם אלה, אבל למען ה א מ ת ה ה י ס ת ו ר י ת עלי להגיד בגלוי כי לולא הזקנים האלה ואבו־תיהם החלוקנים, שבאו הנה לפני חמשים, ששים ומאה שנה לחונן את עפר הקודש ו ל ש מ ר על ה ח ו מ ו ת של צפת במשך הדורות האלה, לולא הם הזקנים האלה עם כל מנעוני־תיהם — לא היינו אנחנו כלנו נמצאים כאן באולם הזה! (מח"כ סואנות וקריאות „הידד!") אין דרכי להחניף, כידוע, אלא להיפך, ואולם מחויב אני הפעם להגיד כי ה„ישוב הישן" הזה הוא הוא ה י ס ו ד לבנין שלנו, ממנו יתר ממנו בינה לכל הישוב, ועלינו לברע ברך לפניהם, ולהת־יהם אליהם ביראת הכבוד ובדרך ארץ! כבר אמרתי כמה פעמים והנני חוזר בפעם המאה: בלי מאה־שערים ובית־יש־אל לא היתה לנו מכלכה עברית על הר־הצלים ובלי ראש פנה, ד"י ופ"ת לא הוי עכשו „העמק" ותל־חי בעולם!

כשיש אמונה בלב יש רצון וגם יכולת

לא כאן המקום לבוא בתכנית מפורטת ומי־קומה לתחית צפת ולא עכשו הזמן לדבר באריכות על סכוי הקיטנות ועל האפשרויות השונות, ועל־כ אסתפק לומר לכם כי העיקר הוא לדעתי — האמונה בעצמכם ובכחותיכם!

הנה לכם, לדוגמא — בשעה שעשרות מש־פחות עוזבות את צפת, הנוער בלרח חיסכון יום יום בשעה שהאויש המר תקף את כל העיר מאיסר פרנסה וחיים, בשעה זו קם אחד מזקני צפת ומבהריות בשנות השישים לחיין ובונה לו ב י ת ח ד ש ו גדול בצפת! הידעתם מדוע? — מפ כי היהודי הצפתי הזה מ א מ י ן בצפת ובע־ר הה, ובשיש אמונה בלב יש רצון וגם יכולת, למדו איפא מימנו — „צפת תבנה בטהרה בימינו!

הדלו לכם, רבותי, מ„האפוטרופסים" שלכם הבוראים לקייטנות, תעשיה בצפת וכו' בשם „שלאג־ווערטער" כלומר: „מלים מפוצצות... צפת היא אחרי ירושלים העיר השניה הבא"י היא בלרח הגליל, גו" תהיה קטסטרופה נוראה וחס־ר אחריות לכל הישוב אם יתנו לצפת להיות חס־ושלום כחברון.

שעתה של צפת הגיעה ועליה לקום לתחיה! עניהם, עני הצפתים האמתיים, למלא תפקיד כאותו שמש של סליחות הדופק על חלונות היהודים הנ־דכים לקום לעבודת הבורא, עלינו לדפוק בלשוננו ובעמינו: קומו לעבודת הבנין של צפת! השכם והערב: „צפת, צפת, צפת, צפת!

הסיסמא שלנו צריכה להיות: הצילו את צפת! ואני ובדבכם: — למען צפת לא אחשה! (מח"כ ושירת „התקוה").

י. ד.